

Ing. Ingrid Majerová, Dr.
Katedra ekonomie a veřejné správy
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné
majerova@opf.slu.cz

SVĚTOVÁ EKONOMIKA

KAPITOLY 9-12

Evropská unie

- Historický vývoj:
  - 1952 - Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)
    - Montánní unie (navrhovatel Jean Monnet) na základě Pařížské smlouvy
    - cíl – ukončit soupeření Francie a Německa a integrovat dva klíčové sektory
    - uzavřena na 50 let – platnost do roku 2002
  - 1958 - Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM)
    - Římské smlouvy
    - hospodářský a sociální pokrok a výzkum mírového využití atomové energie
  - 1967 - (Slučovací smlouva) pro všechny tři integrace používáno označení ***Evropská společenství***

Evropská unie

- 1968 - Celní unie
- 1985 - Bílá kniha
  - opatření k uskutečnění jednotného trhu EHS
- 1987 – Akt o jednotné Evropě
  - volný pohyb zboží a služeb, osob a kapitálu
- 1993 – Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)
- Největší rozšíření v roce 2004 – 10 nových členských států, pak v roce 2008 (2), další v roce 2013 (celkem 28 členských států)

Instituce EU

- *Evropská rada* - nejvyšší politická instituce
- *Rada EU* – představitel nejvyšší zákonodárné moci
- *Evropský parlament* – druhá zákonodárná instituce s funkcí legislativní, rozpočtovou a kontrolní
- *Evropská komise* – výkonná, iniciativní a kontrolní funkce
- *Evropský soudní dvůr* – zajišťuje dodržování práva
- *Evropský účetní dvůr* – kontrola účtů a přezkoumávání rozpočtů institucí a agentur ES
- *Hospodářský a sociální výbor* a *Výbor regionů* – poradní orgány s konzultačním servisem

Integrace ČR do EU

- 16.12.1991 – první asociační dohoda (po rozpadu ČSFR přestala platit)
- 1.2.1995 – nová asociační dohoda pro ČR
- 23.1.1996 – oficiální přihláška do EU
- 16.4.2003 – podpis smlouvy o přistoupení ČR
- 1.5.2004 – ČR plnoprávný člen EU
- Řada přechodných období - ČR 24 dočasných úlev

Evropský měnový systém

- Vznik –
  - 70. léta 20. stol.
  - za účelem cenové (vnitřní) a kurzové (vnější) stability
- Tři složky:
  - evropská měnová jednotka *ECU* = rezervní měna
  - *mechanismus devizových kurzů ERM* pro dosažení stability v kurzových relacích členských zemí
  - *úvěrový mechanismus* představující možnost využít k devizovým intervencím výpůjčky
- Evropská hospodářská a měnová unie
  - oblast s jednotnou měnou, ve které je měnová politika řízená z nadnárodní úrovně
  - členy se mohou stát pouze země splňující konvergenční (Maastrichtská) kritéria

Evropská hospodářská a měnová unie

- Konvergenční kritéria:
  - **Měnová kritéria**
    - *cenová stabilita* (míra inflace nesmí jeden rok před vstupem přesáhnout 1,5 % nejnižší míru inflace země EMU)
    - *nominální úrokové sazby* max. o 2 % vyšší než je průměr tří zemí s nejnižší mírou inflace
    - *měnový kurz* se min. dva roky před vstupem musí pohybovat ve fluktuačním pásmu
  - **Fiskální kritéria**
    - deficit veřejných rozpočtů max. 3 % HDP
    - podíl celkového veřejného zadlužení max. 60 % HDP
- Vytvoření EMU – 1.1. 1999

Rozvojové země

- charakteristika pojmu RZ komplikovaná
- nelze říci, že RZ jsou země zaostalé, některé vykazují vysoká tempa růstu (Čína) či vysoké HDP na obyvatele (SAE, Saudská Arábie)
- jednoznačně se jedná o RZ v případě nesouladu odvětvové struktury a odvětvového podílu pracovních sil
  - zatímco u HVZ převládá SIA, u RZ AIS nebo ISA
  - podíl PS na primárním sektoru činí u HVZ 3-5 %, u RZ okolo 40 %
- Zařazení ekonomik do RZ:
  - *užší koncepce UNCTAD* – zde se zařazují ekonomiky dle politické samostatnosti a charakteru sociálně-ekonomických vztahů
    - High-income
    - Middle-income
    - Low-income
  - *širší koncepce IBRD* – vychází z HDP na obyvatele

Vývojové tendence RZ

- Zvětšující se *ekonomická mezera* mezi HVZ a RZ (prostř. HDP/obyv.)
- *Diferenciace* – proces provázející narůstání společenských rozdílů
- *Koheze (soudržnost)* – klesající tendence
- *Strategie tržního rozvoje* – orientace na tržní vztahy a posílení úlohy soukromého sektoru
- *Integrační procesy* – zakládání vlastních integrací, účast na integracích HVZ, mezikontinentální integrace

Problémy rozvojového světa

- *Vzdělanost*
  - důležitý ukazatel pro rozvoj ekonomiky
  - součást indexu lidského rozvoje HDI
- *Populační růst*
  - problémy spojené s tímto růstem – náklady na zdravotní péči, vzdělání, nezaměstnanost
- *Chudoba*
  - jeden z nejzávažnějších problémů současného světa
  - problém chudoby, jejich příčin a možnosti odstranění poskytuje koncepce **bludného kruhu chudoby**
    - existence tržní struktury,
    - stabilní domácí politika,
    - příliv zahraničních investic,
    - liberalizace mezinárodního obchodu
    - zvyšování rozvojové pomoci a odpouštění dluhů

Problémy rozvojového světa

- *Zdraví*
  - součást indexu lidského rozvoje HDI
  - problematika podvýživy, infekčních onemocnění (AIDS, malárie, tuberkulóza)
- *Životní prostředí*
  - změny klimatu, rozšiřování pouští a znečišťování vodních toků
- *Bezpečnost*
  - válečné konflikty, obchody se zbraněmi, terorismus, organizovaný zločin, šíření chorob, environmentální bezpečnost (přírodní katastrofy)

Světový obchod a RZ

- Mezinárodní obchod významně přispívá k procesu ekonomického rozvoje
  - spíše než orientace na produkci komodit rozvoj formou industrializace
- *Industrializace* – proces, ve kterém dochází k rychlejšímu technologickému pokroku a růstu průmyslu (zejména zpracovatelského)
  - **Industrializace formou dovozní substituce** – dříve dovážené výrobky jsou nahrazovány domácí produkcí
  - **Industrializace exportně orientovaná** – orientace na zahraniční trhy pomocí produkce, ve které má ekonomika komparativní výhody
- *Duální ekonomika*
  - v jedné ekonomice existují ve dvou sektorech dvě různé úrovně
  - příkladem je Indie, kde dochází k obrovské vládní podpoře průmyslu (mzdy i technologie jsou na vysoké úrovni) a zaostávání zemědělského sektoru

Centrálně plánované ekonomiky

- tržní ekonomika svého druhu, s omezeným působením trhu, který neplní svou alokační roli, kdy o tom, kolik, čeho a zač vyrobit rozhoduje stát → sebepožírající ekonomika
- ceny nestanoveny trhem, ale cenovým úřadem a odtrhnuté od nákladů
- rozsáhlý sektor šedé ekonomiky
- potlačená inflace (pokles užitné hodnoty výrobků)
- neexistence trhu práce a trhu kapitálu
- bankovní sektor s jednou bankou
- monopol zahraničního obchodu – podniky zahraničního obchodu
- vše vlastněno státem s direktivním plánováním
- *obrácený minimax* - snaha o maximalizaci vstupů pro produkci danou plánem s vytvářením nadměrných zásob
- chybějící inovace
- zkreslování informací o vývoji nákladů a podmínek výroby

Reforma a transformace CPE

- Problémy s fungováním CPE se vláda snažila řešit *reformami*
  - prvotní reformy zaměřeny na formální reorganizace organizačních jednotek podniků, zvyšovala se zainteresovanost pracovníků a zvyšoval nátlak na vedoucí pracovníky (odpovědnost straně) – vše nedostatečné
  - nutnost rehabilitovat trh – znamenalo to ovšem ztrátu moci vládnoucí strany a změnu politického systému
- *Transformace* – nutné vyústění situace v nefungujících CPE
  - zrovnoprávnění vlastnických forem a vytvoření odpovídajících institucí
  - cenová reforma
  - liberalizace zahraničního obchodu
  - reforma měnových kurzů
  - vytvoření finančního a kapitálového trhu
  - vytvoření odpovídajícího právního prostředí
- Transformační proces (s Výjimkou NDR a Jugoslávie) proběhl šokovou cestou

Postavení země v SE

- Základní ukazatele vymezující postavení země v SE
  - velikost ekonomiky (velká, středně velká, malá)
  - ekonomická úroveň (HDP/obyvatele)
  - index kurzové odchylky ERDI (poměr HDP dle parity kupní síly a HDP dle směnného kurzu)
  - odvětvová struktura ekonomiky
  - úroveň zahraničního obchodu (dynamika exportu)
  - úroveň otevřenosti ekonomiky
  - komoditní a teritoriální struktura ekonomiky
  - kapitálové vztahy (finanční účet PB) a zadlužení

Postavení ČR v SE v letech 1918-1989

- **1918 – 1937**
  - vysoký podíl průmyslu a nízký podíl terciární sféry na tvorbě HDP
  - ekonomická úroveň – $\frac{3}{4}$ úrovně evropské
  - ND/obyvatele – 14. místo v Evropě, 18. místo ve světě (za USA, Japonskem, Kanadou a Austrálií)
  - velká míra zapojení do mezinárodního obchodu (55 % tvorby HDP, více jen Holandsko)
  - zaostávající investiční činnost
- **1945-1989**
  - **Po 2. světové válce** se ČR snažila najít vlastní cestu rozvoje
    - zapojení se do mezinárodního obchodu s východem i západem,
    - členství v mezinárodních organizacích,
    - snaha modernizovat průmysl
  - **Převrat v roce 1948** znamenal
    - začátek období centrálního plánování spojený s orientací na ostatní CPE,
    - jednostranné zaměření průmyslové produkce (strojírenské produkty),
    - zhoršováním postavení v SE
  - **Konec 80. let 20. stol.**
    - ekonomická vyspělost na 25. místě (středně vyspělá ekonomika)
    - odvětvová struktura ISA
    - nízká konkurenceschopnost a kapitálová zastaralost

Pozice ČR po roce 1989

- *1989-1992*
  - nová etapa transformačního vývoje po zhroutilí systému CPE ukončena rozdělením republiky
  - specifikum – kupónová privatizace
  - restituce majetků, cenové šoky (50%ní nárůst inflace), pokles životní úrovně v podobě poklesu HDP (38. místo na světě)
- *1993 – 2004*
  - obnovení ekonomického růstu
  - v roce 1997-1998 ekonomická recese jako následek měnové krize a následných restriktivních politik
  - ekonomický růst opět obnoven v roce 1999
  - strukturální změny – pokles podílu primárního a sekundárního odvětví ve prospěch terciárního (moderní struktura)
  - vysoký příliv zahraničních investic (nejvyšší z bývalých CPE)
  - vysoká otevřenost ekonomiky (cca 71 %)
  - rozšiřování obchodu s vyspělými ekonomikami s postupnou změnou zbožívé struktury ZO

A vertical bar on the left side of the slide, consisting of several colored segments: a small pink square at the top, a grey square, a yellow square, and a long pink rectangle at the bottom.

Děkuji za pozornost...